

Prof. dr. Rajko Pavlovec osemdesetletnik

Jernej Pavšič in Vasja Mikuž

Malo je naravoslovcev, ki ne poznajo Rajka Pavlovca, geologa in paleontologa, ki je večino svojega strokovnega delovanja posvetil preučevanju numulitin, skupini fosilnih foraminifer, ki jih najdemo največ v širšem sredozemskem prostoru. Poleg svoje osnovne znanstvene discipline se ukvarja še s številnimi drugimi zanimanji. Svojo strokovno pot je začel na Inštitutu za paleontologijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Kot mlad geolog se je posvetil paleontologiji in se kmalu zapisal svoji večni ljubezni, velikim foraminiferam. Zanimale so ga tudi druge fosilne skupine nevretenčarjev, zato je svoje raziskave razširil tudi na širše območje takratne domovine. Navezoval je številne stike s kolegi po domovini in Evropi. Uspešno je organiziral

Prof. Rajko Pavlovec ob izdanku eocenskih kamnin pri Pivki, (2010). Foto: Vojko Čeligoj.

znanstvene, strokovne in študentske ekskurzije. Pisal je z navdušenjem in velikim darom za znanstvena, strokovna in posebej poljudna besedila. V njegovih člankih je bilo vedno čutiti veliko navdušenje za geologijo. Ljubezen do tiskane besede ga je za nekaj časa zvalila v uredniške vrste pri Mladinski knjigi. Od tam ga je pot vodila na Odsek za geologijo pri takratni Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo. Zaradi svoje priljudnosti in velike skromnosti je kmalu postal zelo priljubljen predavatelj pri študentih geologije, geodezije, biologije in

pedagogike, saj je znal sicer včasih suhoparno snov poživiti s številnimi anekdotami in dogodivščinami. V kolektivu na Odseku je bil sprejet kot požrtvovalen kolega, zato je opravljal številne odgovorne funkcije in bil v zadnjem obdobju fakultete tudi njen dekan. Prof. Pavlovec je predaval na ljubljanski in mariborski univerzi.

Prof. Pavlovec je bil v letih od 1965 do 1969 tudi predsednik Slovenskega geološkega društva, v obdobju od leta 1977 do 1980 pa predsednik Prirodoslovnega društva Slovenije.

Poleg pisanja strokovnih člankov in občasnih predavanj študentom geologije je slavljenec še dejavni član Slovenske maticе, kjer je vodja naravoslovno-tehniške sekcije, tajnik društva *Ex libris Sloveniae* in organizator številnih strokovnih ekskurzij po Sloveniji. Ob tej priložnosti smo se s prof. Pavlovcem pogovarjali o njegovem znanstvenem, strokovnem in poljudnem delu.

Velik del svojega življenja namenjaš geologiji in paleontologiji. Zdaj že lahko oceniš, kaj ti pomeni geologija in ali ti je bilo kdaj žal, da se nisi posvetil kakšni drugi stroki? Za geologijo sem se začel zanimati že v gimnaziji. Zbral sem skromno zbirko ka-

mnin, za katero sem od Prirodoslovnega društva Slovenije prejel celó priznanje. Seveda takrat kamnin nisem veliko poznal, pa mi je pri tem pomagal znameniti geolog frančiškan Janez Žurga. Za predanost geologiji mi ni bilo nikoli žal, saj to ni samo ena od osnovnih naravoslovnih ved, ampak ukvarjanje z njo človeku na vsakem koraku, na vsakem izletu, na vsaki turi ponuja kopico zanimivosti.

Ali si imel za svoje znanstveno in strokovno delo dovolj dobre razmere, da si lahko razvil vse ideje, ki si jih imel?

Vseh idej človek najbrž nikoli ne more do kraja razviti. Vsekakor sem imel dobre razmere za delo, tako v času službovanja pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, kjer mi je zelo pomagal akademik prof. dr. Ivan Rakovec, kakor pozneje na univerzi.

Levo: Sredinski prerez luknjičarke vrste Nummulites vipavensis De Zanche & Pavlovec, 1967 (naravna velikost 8 milimetrov)

Desno: Sredinski prerez luknjičarke vrste Nummulites ustjensis De Zanche & Pavlovec, 1967 (naravna velikost 11 milimetrov), obe obliki sta iz eocenskih kamnin Ustij v Vipavski dolini. Foto: Marijan Grm.

Določil si kar nekaj novih vrst numulitin, ki so danes upoštewane v svetovni literaturi. Kakšno je tvoje mnenje o merilih za določitev nove vrste, ali so ta dovolj jasna?

Določanje fosilov je posebna »znanost«. Ob še večji previdnosti ga človek mimogrede polomi, in to posebej v sedanjem času, ko ljudje bruhajo razprave in članke, da jim je težko slediti. Tudi merila za določevanje so dokaj subjektivna. Recimo, nekateri vodilni paleontologi imajo zelo radi vrste, drugi se navdušujejo nad podvrstami. V bistvu pri fosilih to niti ni pomembno, saj je važno le to, da spoznamo neko novo obliko.

Ali lahko našteješ svoje nove vrste in tiste, ki so jih drugi raziskovalci imenovali po tebi?

Ne pripisujem si kakšnih posebnih zaslug za to, če je nekdo imenoval novo obliko po meni. Največkrat gre za prijateljske odnose ali kake druge vzroke. Mujibur Rahman Khan iz Bangladeša je imenoval novo podvrsto *Globigerina spiralis pavlovici* iz okolice Ilirske Bistrice. Temu geologu sem bil mentor pri doktorski disertaciji. Eden največjih raziskovalcev numulitin, že pokojni prof. Hans Schaub, dolgoletni direktor Prirodoslovnega muzeja v Baslu in tudi moj učitelj, je imenoval *Nummulites pavlovici* iz Kotarč na Koroškem, in to s pristrčnim pojasnilom, »po našem dragem prijatelju in kolegu ... kot priznanje za njegove raziskave numulitin v domovini«. To vrsto so potem večkrat našli pri nas, v Izraelu, Španiji in najbrž še kje. Še tretji primer je rod *Pavlovicina*, ki sta ga poimenovala znamenita ameriška mikropaleontologa Loeblich in Tappan. To pa zato, ker sem v neki svoji publikaciji nasprotoval njunima idejama o tej skupini foraminifer. Strinjala sta se z mojimi navedbami in sta – namesto užaljenosti, ker sem ju kritiziral – nov rod imenovala po meni.

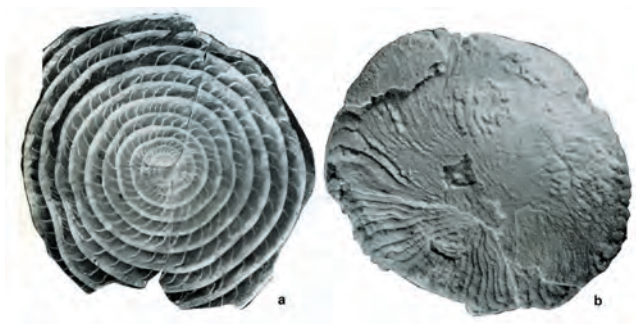
Sam sem se ojunačil in deloma s soavtorjem opisal naslednje vrste ali podvrste: *Nummulites vipavensis* in *Nummulites ustjen-*

sis iz Ustij v Vipavski dolini, *Nummulites quasilaevigatus* iz Vipolž v Goriških brdih, *Nummulites brkinensis* in *Nummulites postbernensis* iz Podgrada v Brkinih, *Assilina exiliformis* iz Jelšan pri Ilirski Bistrici, *Assilina medanica* iz Vipolž, imenovana po Medani, *Assilina marinelli similis* iz Podgrada, *Assilina monacensis* iz Stene ob Dragonji in *Assilina maxima* iz Grožnjana v Istri. Zadnja je sploh največja asilina, znana doslej na svetu. Nekatere od omenjenih vrst so našli pozneje v Španiji, Tuniziji, Izraelu in morda še kje. Iz okolice Drniša v Dalmaciji sem v svojem diplomskem delu opisal školjki *Cardium culjinense* in *Spondylus variocostatus*.

Še zanimiva zgodbica o novi vrsti iz nahajališča v okolici Hrastovelj, ki sem jo imenoval *Assilina istrana*. Da bo to enkrat nova vrsta, sem omenil že prej v nekaj publikacijah. S tem se je strinjal tudi znameniti prof. Schaub in kadar sva se srečala, je vprašal, kdaj jo bom opisal. Končno mi je dejal: »Če je ne boš ti, jo bom opisal jaz, ker je pomembna za Sredozemlje.« Odločil sem se in jo leta 1981 res opisal kot novo vrsto. Glej ga zlomka! Istega leta je izšla obsežna Schaubova monografija v treh velikih knjigah in tam jo je opisal kot *Assilina spira abrardi*. Schaubu sem takoj pisal in omenil, da se mi zdi škoda mojega lepega poimenovanja po Istri *istrana*. Odgovoril je, da lahko skupaj to urediva in jo opiševa kot *Assilina spira istrana*. Vztrajal je namreč pri podvrsti. Žal skupne publikacije nisva nikoli naredila in potem sem v čast temu velikemu švicarskemu paleontologu sam umaknil ime *istrana* kot »nomen nudum«.

Danes nekaj velja znanstveni članek, ki je objavljen v tujih revijah ne glede na njegovo resnično kakovost, saj ga večinoma ocenjujejo tuji recenzenti, ki ne poznajo dovolj naših geoloških razmer. Pri tem pa zanemarjamo slovenski znanstveni in strokovni tisk. Kako gledaš na te stvari?

To je velika napaka slovenske znanosti. Sam sem največ člankov in razprav objavil

Nummulites pavlovcei Schaub, 1981:
a – prerez skozi sredino numulitine,
b – zunanja površina numulitine.

Foto: Marjan Grm.

doma, pa so zanje vedeli vsi, ki jih je snov zanimala. Zakaj se sami delamo manj vredne, da ne govorim o strokovnem slovenskem izrazju? O točkovanju pa raje nič. To je vsekakor ena velikih polomij. Komisija naj ugotovi, ali je nekdo sposoben in vreden za neko delovno mesto. Mnogo lažje bi delali brez pogosto problematičnega točkovanja.

Kaj bi bilo treba še postoriti v slovenski paleontologiji?

Ob takšnem vprašanju se spomnim na okroglo mizo, ki smo jo imeli pred leti pri Slovenski matici. Pomembna misel je bila, naj bi pri nas nadaljevali z raziskovanjem tistih fosilnih skupin, ki jih posamezni raziskovalci že obdelujejo in je zbrana literatura, gradivo in še kaj. Vseh fosilnih skupin majhna Slovenija ne more preučevati.

Pravi raziskovalci niso nikoli povsem zadovoljni in želijo narediti več in bolje. Ali obstajajo cilji, ki se ti niso nikoli uresničili? Težko je povedati, kaj bi morda še naredili bolje. Vsakdo pač dela tisto in toliko, kolikor je sposoben. Vsekakor pa nisem naredil nečesa, kar bi bilo koristno, to je pregled numulitin Slovenije. Na to sem velikokrat mislil, pa je vselej nekaj manjkalo, ali dodatnih raziskav, primerjav s tujino, slikovnih prilog ali nekaj v glavi.

Veliko pišeš poljudno za vse starostne stopnje. Za katere bralce pišeš najraje in zakaj?

Veliko veselje imam s poljudnim pisanjem za mlade in starejše. Večkrat sem slišal, da radi berejo moje članke. Pisal sem za različne starosti, recimo v *Cicibanu* sem objavil okrog 110 krajših člankov, v *Življenju in tehniki* okrog 240 daljših in krajših prispevkov, v *Proteusu* okrog 200 člankov in veliko drobnih vesti. Pri Mladinski knjigi sem v zbirki Pelikan objavil dve drobni knjižici: *Iz življenja kontinentov* in *Kras*. Zadnja je bila dalj časa obvezno čtivo v nižjih šolah.

Znan si po tem, da imaš vso svojo dejavnost skrbno dokumentirano. Ali nam lahko zaupaš, koliko znanstvenih, strokovnih in poljudnih člankov se je nabralo v tem času, koliko predavanj si imel zunaj predavateljskih obveznosti in koliko ekskurzij si vodil? Svojo dejavnost imam res dokumentirano, kar je moj konjiček. Težko je deliti publikacije na strokovne članke in znanstvene razprave, saj resnične znanosti ni veliko, čeprav se mnogi radi ponašajo, kakšni znanstveniki so. Člankov in razprav sem objavil sam ali s sodelavci v domačih revijah in zbornikih približno 150, v tujih 54, in to v Avstriji, Bosni in Hercegovini, Bolgariji, Franciji, Italiji, na Madžarskem, v Nemčiji in na Poljskem. Predavanj na strokovnih sestankih, po šolah, pri raznih društvih in drugod sem imel približno 240. Koliko ekskurzij sem vodil? Tega pregleda pa nimam (vidite, da moje dokumentiranje le ni popolno!).

Poljudna knjižica iz življenja kontinentov iz zbirke Pelikan (Mladinska knjiga)

Mlajše geologe je težko navdušiti za poljudno pisanje. Kaj bi jim priporočil?

Študente sem velikokrat navduševal za poljudno pisanje. Uspeh je bil zelo skromen. Žal se mladi ne zavedajo, da se ob poljudnem pisanju naučiš pisati tudi strokovne članke, ker je poljudno pisanje po svoje bolj zahtevno.

Ali je upokožitev zelo vplivala na tvoje raziskovalno in drugo delo?

Ne bi rekel, da je upokožitev bistveno vplivala na moje delo, saj me na univerzi »še vedno prenašajo« in imam svoj kotichek. Res

pa je, da sem bolj prost, saj nimam sej in drugih nepotrebnosti, ki jih mora človek prenašati v času redne zaposlitve. Na leta pa nikoli ne mislim, saj geologu milijon let komaj kaj pomeni!

Zahvaljujete se ti za iskrive odgovore in ti ob jubileju želiva še veliko veselja ob geološkem delu.

Z jubilentom prof. dr. Rajkom Pavlovcem, ki je 15. januarja 2012 dopolnil 80 let, sta se pogovarjala Jernej Pavšič in Vasja Mikuž.